

Sivistystoimialan visio keskusta-alueen palveluverkkoratkaisusta vuosille 2027-2035 (PAVE2035)

Orimattilan sivistystoimiala on valmistellut omalta osaltaan palveluverkkoselvitystä omista palveluistaan kesästä 2025 alkaen. Selvitystyö on jatkoa vuosien 2023–2024 palveluverkkoselvitykselle, jolloin koko kaupungin kattavaa palveluverkkoa arvioitiin ja sen kehittämistä valmisteltiin poliittiseen päätöksentekoon. Tämän selvityksen toimeenpano on toteutettu syksyyn 2026 mennessä.

Uudessa palveluverkkoselvityksessä (PAVE2035) keskitytään keskusten alueella ja sen läheisessä ympäristössä toteutettaviin palveluihin. Tavoitteena on määritellä reunaehdot ja periaatteet sekä tuottaa riittävä tietoa päätöksentekoon. Aikaperspektiivi on suunnata tavoitteet vuoteen 2035 asti. Myöhemmin on tarkoituksena aikatauluttaa tarkemmat toimenpiteet tuleville vuosille erillisinä päätöksinä talousarviosuunnittelun yhteydessä. Päätösesitykset tulevat jakaantumaan kuluvalle ja seuraavalle valtuustokaudelle, vuosille 2027–2034. Päätettävät toimenpiteet tulevat osaksi vuoden 2027 talousarviota ja vuosien 2028–2029 taloussuunnitelmaa.

Sivistysvaliokunta on käsitellyt asiaa omassa iltakoulussa 10.2.2026 sekä yhteisessä iltakoulussa elinvoimavaliokunnan kanssa 10.3.2026.

Valtuusto tulee tekemään oman linjauspäätöksensä palveluverkosta huhtikuussa 2026.

Tausta ja tavoite

Esityksen tavoitteena on varmistaa, että kaupungin varhaiskasvatus, koulutus, nuorisotyö sekä kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut pysyvät laadukkaina, saavutettavina ja taloudellisesti kestävinä myös tulevana vuosina. Orimattilan on kuitenkin välttämätöntä myös tarkastella palvelujaan, koska varsinkin syntyvät ikäluokat pienenevät ja taloudelliset edellytykset samalla heikkenevät. Ikäluokkien pienenemisen vuoksi laadukkaiden palvelujen tarjoaminen ei onnistu nykyisellä rakenteella, sillä lapsimäärien vähentyessä myös toiminnan toteuttamiseen ohjatut tulovirrat vähenevät samassa suhteessa. Orimattilassa syntyvyys on laskenut reilusti viimeisen kymmenen vuoden aikana silloisesta ikäluokan koosta 198 lasta (2015, ei huomioitu muuttoliikettä) 96 lapseen (2025). Prosentuaalisesti muutos on ollut n. 40–50 % negatiivinen. Syntyvyys on edelleen laskussa, vaikkakin tasaantunut parin viimeisen vuoden aikana. Syntyvyyden ennusteena palveluverkkolaskennassa vuoteen 2035 on käytetty 105 lasta, kun tilastokeskus antaa syntyvyysennusteeksi vuodelle 2028 102, 2032 100 lasta ja vuodelle 2035 98 lasta. ([Väestöennuste 2024: Väestömuutokset muuttujina Alue, Vuosi, Sukupuoli ja Tiedot. PxWeb](#)). Ikäluokkien pienenemisen lisäksi haastetta palveluverkolle aiheuttaa tilojen kunto ja tarkoituksenmukaisuus palveluntuottamiselle pl. koulut. Keskeisiä palveluverkkoon liittyviä näkökulmia:

- Perusopetuksen oppilasmäärä vähenee noin 1600 oppilaasta 1000 oppilaaseen vuosien 2026–2035 aikana. Koulukiinteistöjen tarve keskusta-alueella vähenee samassa suhteessa. Keskustan alueella alakoulujen tilakapasiteetista on käytössä v.

2035 nykytiedon valossa n. 39 %. Keskustassa on v. 2035 kaksi hyväkuntoista koulurakennusta, joihin kaikki keskustan oppilaat mahtuisivat. Näiden koulujen tilakapasiteetin mahdollisimman tehokas hyödyntäminen on järkevää, eikä siltikään muodostu jättimäisiä yksiköitä. Lapsimäärän vähenemistä ja sen aiheuttamaa palvelutarpeen muuttumista on käsitelty kevään 2026 sivistysvaliokunnan kokouksissa ja iltakouluissa 10.2 sekä 10.3.2026.

- Varhaiskasvatuksessa opetuspalveluihin verrattavaa jyrkkää lapsimäärän vähenemää ei ole. Varhaiskasvatuksessa olevien lapsimäärä arvioidaan vähenevän 2026–2035 noin 70 lapsella. Vuonna 2026 kunnalliseen varhaiskasvatukseen osallistuu noin 500 lasta ja palvelusetelillä tuotettuun yksityiseen varhaiskasvatukseen noin 150 lasta. Keskimääräinen osallistumisaste (osuus varhaiskasvatusikäisistä lapsista palveluissa) on Orimattilassa noin 80 %.
- Väestöperustaisesti vähenevän lapsimäärän rinnalla varhaiskasvatuksen osallistumisasteen arvioidaan nousevan. 5–6- vuotiaat osallistuvat varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen lähes 100 % osuudella. 2- vuotiaiden lasten osallistumisasteessa on ollut voimakas nousu viime vuosina ja tällä hetkellä osallistumisaste tässä ikäluokassa on 70 %. Kuntaliitto arvioi valtakunnallisen varhaiskasvatukseen osallistumisasteen olevan vuonna 2035 92 %. Lapsimääräennusteessa Orimattilassa on käytetty vastaavana ajankohtana arviota 87 %.
- Varhaiskasvatuksesta (tilanne 2026) noin 23 % tuotetaan yksityisissä päiväkodeissa palvelusetelillä. Osuus on tällä hetkellä valtakunnallisesti hyvää tasoa eikä osuutta ole realistista korottaa. Palveluverkkoselvityksen lähtökohtana on, että palvelusetelillä tuotettu yksityinen varhaiskasvatus säilyy erillisenä, eikä yksityisten toimijoiden mahdollinen vetäytyminen aiheuta siirtymää kunnan omaan varhaiskasvatustuotantoon vuoteen 2035 mennessä. Lapsimäärän alenema vaikuttaa kuitenkin myös väistämättä yksityiseen palvelutuotantoon ja kannattavuuslaskelmiin seuraavina vuosikymmeninä.
- Vaikutukset tilaverkkoon ja henkilöstömäärään pitkällä tähtäimellä ovat suuret. Tämä tarkoittaa tämänhetkiseen kapasiteettiin verrattuna vähintään yhden ison koulun ja yhden päiväkodin lakkauttamista. Henkilöstömäärissä palvelutarpeen vähenemä on arviolta 50–80 HTV seuraavan kymmenen vuoden aikana.
- Vaikutukset käyttötalouteen ja/tai investointeihin ovat merkittävät (Vuoteen 2035 mennessä vähintään -2 Meur: n. -1,3 Meur opetuspalvelut, n. -0,7 Meur varhaiskasvatuspalvelut henkilöstömenoissa, lisäksi muut käyttömenot).
- Peruskorjausta vaativien kiinteistöjen tilanne on ratkaistava, kuten mm. sisäilmaongelmat tai toimintaan huonosti soveltuvat tilaratkaisut. Tämä on todellisuutta erityisesti päiväkodeissa sekä kulttuuritalossa. Lisäksi lukion 2–3. kerrokset tulee ajanmukaistaa yhtenäisen yläkoulu-lukion toteutumiseksi. Keskustan

kouluverkon kohdalla tulee huomioida, että vuonna 2035 kaikki oppilaat mahtuisivat Yhteiskoulun/ Erkon lukion ja Myllylän koulun toimitiloihin. Lisäksi nuorisotilojen tarve on todellinen.

- Käytössä olevissa toimitiloissa on korjausvelkaa. Ne ovat osin sopimattomia tai toimimattomia kyseiseen toimintaan. Tämä näyttäytyy sisäilmaongelmina, tilojen ahtautena tai täydellisinä puutteina (kuten asianmukaiset päiväkotieteiset, pesutilat ja verkkoyhteydet sekä henkilökunnan suunnittelu- ja neuvottelutilat).
- Kirjastopalveluiden sekä kulttuuri- ja nuorisotoimintaan soveltuvien tilojen tarve on myös tunnistettu ja pyritty huomioimaan esityksessä. Tiloissa on käytöstä poistettuja huoneita ja osassa tiloja henkilöstö saa oireita. Kesällä kaikkia tiloja ei voi käyttää ilmastoinnin puutteen vuoksi (Wellamo-opisto).

Tavoitteena on varmistaa orimattilalaisille laadukkaat sivistyspalvelut ja rakentaa tehokas ja saavutettava palveluverkko, joissa toteutuu palveluiden tarpeellinen integraatio. Tämä tarkoittaa, että orimattilalainen saa tarvitsemiaan palveluja helposti saavutettavissa paikoissa ja samaan aikaan voi hyödyntää laajasti sähköisiä palveluja. Mahdollisuuksien mukaan on myös järkevää tavoitella kasvun ja oppimisen jatkumoa varhaiskasvatuksesta peruskouluun ja toiselle asteelle.

Palveluverkkoselvityksen valmistelu

Sivistystoimialan palveluverkkotyötä on tehty erillisessä valmistelutyöryhmässä. Valmisteluryhmään on kuulunut sivistystoimialan johtoryhmän lisäksi virkarehtoreita, päiväkodinjohtajia ja kirjasto- ja kulttuuripalveluiden vastaava. Työryhmä aloitti toimintansa marraskuussa 2025 ja on kokoontunut säännöllisesti. Tehtävänä on ollut kuvata nykytila ja tehdä ennuste tarpeista vuoteen 2035 asti sekä valmistella näkökulmia tulevaan.

Työryhmä on tehnyt laskelmia oppilasmääriin pohjaten ja todennut, että vuoden 2035 jälkeen opetuspalveluissa tarvitaan sekä toimitiloja että opetushenkilökuntaa huomattavasti vähemmän.

Työryhmä on todennut varhaiskasvatuksessa palvelutarve ja henkilökuntamäärän vähenemän olevan huomattavasti maltillisempaa. Vähenemässä huomioidaan osallistumisasteen kasvu alle 3- vuotiailla lapsilla, joille tulee varata suhteellisesti enemmän henkilökuntaa kuin yli 3- vuotiaille. Nykyinen pienten päiväkotiyksiköiden verkko haastaa nykyisen johtamisressusin riittämistä samoin kuin erityisopettajapalvelun järjestämistä sekä henkilöstön ammatillista ohjausta sekä tukemista lainsäädännön kautta voimakkaasti muuttuneessa varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä. Pienten yksiköiden työvuoroporrastus on harva ja äkilliset henkilökunnan poissaolot vaikuttavat herkemmin aukioloaikoihin ja kuormittavat päiväkodin johtajia, vähentävät heidän johtamiseensa käyttämäänsä aikaa samoin kuin muuttavat muun henkilökunnan työvuoroja nopealla aikataululla. Useiden toimipisteiden verkko vaatii ateria- ja siivouspalveluiden resurssia keskimäärin enemmän samoin kuin

kiinteistöhuollollisia toimia. Ruokahävikki on myös keskimääräisesti suurempaa pienissä kuin isommissa yksiköissä.

Orimattilan aikaisemmin perhepäivähoitajamalliin nojautunut palveluverkko tulee poistumaan seuraten valtakunnallista trendiä. Vuonna 2023 kunnallisia perhepäivähoitajia oli vielä 14 ja vuonna 2026 toimii 7 kunnallista perhepäivähoitajaa. Määrän arvioidaan säilyvän samana vuoteen 2035 saakka mutta sen jälkeen siirtymä eläkkeelle on voimakasta ja vuonna 2040 jäljellä on arviolta yksi kunnallinen perhepäivähoitaja. Perhepäivähoidon työaika sääntelyn tarkentuminen on johtanut tilanteeseen, jossa palvelutarpeen vaihtelu, työaika tehokkuuden vaatimukset ja varahoidon toteuttaminen ovat yhä vaikeammin yhteensovittavissa. Samaan aikaan useamman päiväkodin toimitilat eivät ole toiminnallisesti sopivia, terveellisiä ja turvallisia.

Työryhmä on todennut, että kulttuuritalon tilat ovat riittämättömät ja eivät sovellu nykyisellään kirjasto- ja taidemuseotoimintaan ja palveluiden kehittämistä ei voi tehdä tilojen soveltumattomuuden vuoksi. Kulttuuritalon rakennus on todettu olevan elinkaarensa lopussa. Henkilökunta myös oireilee heikosta sisäilmasta ja osa tiloista on kapseloitu. Orimattilan kaupungin kotiseutuarkisto sijaitsee nykyisen Kulttuuritalon tiloissa, joissa ei voida taata arkistomateriaalin ja valokuvien turvallista säilytystä.

Sivistystoimialan palveluiden kehittäminen tulevaisuudessa

Opetuspalvelut

Opetuspalvelujen osalta palveluverkkoa on vuosien 2024–2026 aikana supistettu lakkauttamalla kylillä toimivat Luhtikylän ja Kuivannon koulut sekä vuoden 2026 syksyllä vuorossa on Järvikunnan koulu. Lakkautettujen koulujen oppilasmäärä on ollut 40–50 oppilaan luokkaa, mutta näkymä muutaman vuoden päähän on ollut selvästi sen alle, painuen pienimmissä yksiköissä 20 oppilaan tuntumaan. Nykyiset kylillä toimivat koulut pysyvät oppilasmääriltään vähintään 50–60 oppilaan tasolla seuraavien 5–7 vuoden aikana, mikä tarkoittaa, että ne rajautuvat tässä vaiheessa palveluverkkoselvityksestä ulos. Oppilasmäärän väheneminen aiheuttaa kuitenkin näissäkin yksiköissä henkilöstötarpeen vähenemistä. Palveluiden kehittämisessä tulee taloudellisen näkökulman lisäksi pystyä vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön vaateisiin myös pedagogisessa kontekstissa.

Tällä hetkellä palveluverkkoon liittyvä tiivistystarve koskee keskustan aluetta. Palveluverkon kehittäminen keskustan alueella koulujen tilojen osalta tarkoittaa, että tilojen käyttöaste tulee saada vastaamaan tarvetta. Tönnön ja Jokivarren kouluissa on peruskorjaustarpeita. Vuonna 2035 kumpaakaan näistä kouluista ei tarvita opetuskäyttöön, sillä nykyisen oppilasmäärän ja ennusteen mukaan olemassa olevat oppilaat mahtuisivat Myllylän kouluun, Orimattilan yhteiskouluun ja Erkkö-lukioon, jotka ovat tiloiltaan viimeiseksi saneeratut / uudisrakennetut. Tönnön koulun oppilaat mahtuisivat Jokivarren kouluun yläkoulujen siirryttyä Yhteiskouluun ja Erkkö-lukioon v. 2029–2030, mikäli palveluverkkoa halutaan tiivistää mahdollisimman

nopeasti kiinteistöjen osalta. Muussa tapauksessa Tönnön koulun lakkautus tulee ajankohtaiseksi 2030-luvun alkupuolella.

Luovuttaessa Jokivarren koulusta opetuskäytössä on valmistauduttava toiminta-alueittain järjestettävän opetuksen (TAO) tilojen rakentamiseen joko Myllylän koulun tai Orimattilan yhteiskoulun ja Erkko-lukion yhteyteen. Toiminta-alueittaisen opetuksen opetustilojen suunnittelu ja toteutus vaativat aikaa, erityistä huomiota ja mahdollista yhteiskäyttösuunnittelua myös varhaiskasvatuksen kanssa. Aikataulullisesti on mahdollista luopua Jokivarren koulukiinteistön koulukäytöstä n. v. 2034 tarkoittaen, että ennen sitä toiminta-alueittaisen opetuksen tilat ovat suunniteltu ja rakennettu. Mikäli Jokivarren koulukiinteistön käytöstä luovutaan kokonaan (purkaminen), aiheuttaa se mahdollisesti myös sisäliikuntatilojen rakentamisen tarpeen keskustan alueelle.

Erkko-lukion 2–3 kerrokset vaativat peruskorjausta. Nykyaikaisilla moderneilla toimitiloilla on vaikutusta myös lukion vetovoimaisuuteen. Uusi Orimattilan Yhteiskoulu ja Erkko-lukio muodostavat Erkko-lukion tilojen saneerauksen myötä yhtenäisen koulukokonaisuuden, joka on luonnollinen ja vetovoimainen jatkumo toisen asteen opinnoille Orimattilassa. Saneerauksen myötä yläkoulu-lukioyksikkö sulautuu johdonmukaisesti yhdeksi ja samaksi kouluksi.

Tilakapasiteetin tehostamisen ja taloudellisen kestävyuden lisäksi palveluverkon kehittämisessä tulee huomioida pedagoginen ja toiminnallinen kehittäminen. Koulu tulee olemaan tämän hetken sekä kansallisten että kansainvälisten strategisten ja arvopohjaisten suuntaviivojen näkyvässä yhteiskunnan tärkein tulevaisuusinstituutio ja hyvinvoinnin keskus. Hyvinvoinnin ja oppimisen yhteys vahvistuu, sillä koulu ei valmista vain työelämään vaan ennen kaikkea elämään. Oppimaan oppimisen sekä luku- ja kirjoitustaidon vahvistaminen on avainkysymys, sillä monilukutaidon kriittisen ajattelun merkitys kasvaa jatkuvasti. Oppiminen kaikkiallistuu, koulun ympärillä olevat sidosryhmät, palvelut ja toiminnot ja ympäristö on pystyttävä hyödyntämään tehokkaasti. Tukiälyn (ts. tekoälyn) ja digitalisaation rooli tulee olemaan välineellinen oppimisen ja opiskelun tuki, mutta vuorovaikutuksen ja inhimillisen kohtaamisen korvaajiksi niistä ei ole. Työhyvinvoinnin vahvistamisen merkitys, yhteisöllisyys ja turvalliset toimivat tilat ja työvälineet auttavat onnistumaan ja motivoimaan henkilöstön muutokseen mukaan. Palveluverkkoon liittyvät ratkaisut tulee siksi nähdä laaja-alaista osaamista ja sivistystä tukevinä toimina, ei ainoastaan neliöinä tai seininä. Tämä tarkoittaa muun muassa riittävää henkilöstöresurssia ryhmäkokojen hallitsemiseksi ja oppimisen tuen mahdollistamiseksi. Tavoiteltava ryhmä koko on edelleen nykyisten sivistysvaliokunnan tekemien linjausten mukainen myös jatkossa. Ratkaisuissa on tärkeää pyrkiä tukemaan jatkumoa varhaiskasvatuksesta kouluun ja toiselle asteelle.

Varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatuspalveluiden palveluverkko on supistunut vuosina 2024–2025, kun päiväkotit Lilliputti, ryhmäperhepäiväkotit Peukaloiset, Kuivannon päiväkotit sekä avoimen varhaiskasvatuksen Kimpan toiminta on lakkautettu. Virenojan koululta vapautuviin tiloihin on

päätetty perustaa uusi päiväkoti, jonka ensimmäinen ryhmä aloittaa toimintansa elokuussa 2026.

Varhaiskasvatus on vaikuttava ja ennaltaehkäisevä peruspalvelu, jolla on keskeinen merkitys lasten hyvinvoinnille, kasvulle ja oppimiselle sekä pitkän aikavälin vaikutuksia kunnan elinvoimaan. Laadukas ja saavutettava varhaiskasvatus sekä varhain toteutettu kasvun ja oppimisen tuki vähentävät myöhempien korjaavien palveluiden tarvetta.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen keskeisenä tavoitteena on vahvistaa lapsen hyvinvointia, osallisuutta, oppimisvalmiuksia ja myönteistä oppijakuvaa sekä edistää laaja-alaista osaamista, kuten ajattelua ja oppimista, vuorovaikutusta ja kielellisiä taitoja, arjen taitoja sekä osallistumista ja vaikuttamista. Tutkimusten mukaan vain laadukkaasti toteutettu varhaiskasvatus ja esiopetus – erityisesti sensitiivinen vuorovaikutus ja pedagogisesti tavoitteellinen toiminta – on vaikuttavaa lapsen kehityksen ja myöhempien oppimistulosten kannalta.

Tulevaisuudessa varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen jatkumoa toteutuu sisäilmaltaan terveissä päiväkodeissa, joiden tilat mahdollistavat turvallisen liikumisen, leikin ja lasten osallisuuden. Tilojen tulee mahdollistaa myös henkilökunnalle ergonomiset ja ajanmukaiset työskentelyolosuhteet. Vuodesta 2013 lähtien varhaiskasvatusta koskeva lainsäädäntö- ja kehittämistyö on vahvistanut toiminnan laadullista vaikuttavuutta, mutta samalla lisännyt vaatimuksia henkilöstörakenteelle, osaamiselle ja koulutustasolle. Tutkimusten mukaan vain laadukas varhaiskasvatus on vaikuttavaa, ja erityisesti henkilöstön koulutuksella, kokemuksella ja osaamisella on keskeinen merkitys pedagogisen toiminnan laatuun.

Toimintaan soveltuvat ja terveet tilat sekä hyvin johdettu, pedagogisesti perusteltu toimintakulttuuri ovat keskeisiä edellytyksiä osaavan henkilöstön saatavuudelle, mukaan lukien vaikeasti rekrytoitavat ryhmät kuten varhaiskasvatuksen opettajat ja erityisopettajat. Tilojen ja palveluiden laadulla on merkitystä myös alueen vetovoimaan lapsiperheiden näkökulmasta.

Tulevaisuudessa on kiinnitettävä erityistä huomiota varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen nivelvaiheisiin sekä yhteisen, lapsen hyvinvointia ja oppimista tukevan toimintakulttuurin kehittämiseen ja ylläpitämiseen eri koulutusasteilla.

Tulevaisuuden kulttuuri- ja kirjastopalvelut

Opetus ja kulttuuriministeriön kulttuuripoliittisen selonteon mukaan kulttuuripoliitiikan tavoitteiksi on määritelty taiteen ja kulttuurin luomiseen sekä niihin osallistumiseen perustuvan demokraattisen yhteiskunnan vahvistuminen ja ekologisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja kulttuurisesti kestävä tulevaisuuden rakentaminen. Kulttuuripalvelut ovat keskeinen investointi Orimattilan tulevaisuuteen. Ne vahvistavat elinvoimaa, hyvinvointia ja taloutta sekä rakentavat yhteisöllistä ja houkuttelevaa kestävästä kaupunkia asukkaille ja

yriyksille. Orimattilan tunnetuin kulttuurikohde on taidemuseo, jota luonnehditaan korkeatasoiseksi.

Museoiden tehtävänä on ylläpitää ja vahvistaa yksilöiden ja yhteisöjen ymmärrystä ja osallisuutta kulttuurista, historiasta ja ympäristöstään. Museot edistävät kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen säilymistä tuleville sukupolville. Museot ovat erityisesti kehittäneet viime vuosina yhteisöllisyyttä ja kulttuurista moninaisuutta. Museon tehtävänä on edistää sivistystä, hyvinvointia, yhdenvertaisuutta ja demokratiaa. Museot tarjoavat elämyksiä ja niiden yleisötyö on vuorovaikutuksellista ja se edistää opetusta ja kasvatusta.

Orimattilan taidemuseon tehtävänä on kuvataiteen tuntemuksen edistäminen, kokoelmien säilyttäminen ja paikallishistorian sekä -taiteen tallettaminen sekä esittely. Taidemuseossa on korkealaatuinen ja taidehistoriallisesti merkittävä kokoelma säilytettävänä. Taidemuseo on merkittävä kulttuuriperinnön vaalija sekä paikallisesti että kansallisesti ja erityisesti paikallisen identiteetin vahvistaja.

Nykyisen museo on kokonaispinta-alaltaan 707 m² ja tuleva tarve olisi noin 920 m². Varsinaisen näyttelytilan tulee olla riittävän suuri, korkea ja muunneltavissa oleva tila. Erityistä huomioita tulee kiinnittää riittävän suuriin vakioilmastoituihin säilytys- ja varastointitiloihin. Tilasuunnittelussa tulee huomioida museokokoelmille sopivat olosuhteet (suhteellinen ilmankosteus (RH) 40–60 %, tasainen lämpötila n. +20°C, murto- ja palosuojaus). Museon tulee olla hyvin saavutettavissa eli keskustassa, katutasossa, huolehtien että julkinen liikenne ja parkkipaikat ovat lähellä.

Nykyiset tilat eivät vastaa VOS-museoksi pyrkivän museon tarpeita. Kokoelman varastointitila on arviolta vain 20 m², ja se on täysi. Museolain 314/2019 5 § mukaan edellytyksenä ammatillisen museon hyväksymiselle valtionosuuteen oikeutukset ja lain velvoitteet eivät täyty tällä hetkellä ja palveluverkkouudistuksen tavoitteena on täyttää nämä vaatimukset.

Tulevaisuuteensa ja yhdenvertaisuuteen panostava museo pitää saavutettavuuden näkökulmat mukana jatkuvasti kaikessa strategisessa työssään ja esimerkiksi näyttelysuunnittelussa ([Kulttuuria kaikille - Saavutettavuus](#)). Esteettömyys on saavutettavuutta ja siinä olisi kehitettävää sekä museolla että kirjastolla.

Nykyisten tilojen esteettömyys ei toteudu kaikilta osin, haasteita on mm. apuvälineillä liikkuvilla, tilojen äänen vaimentamiseen ja valaistukseen liittyen. Asiakas wc-tilat puuttuvat. Opetus ja kulttuuriministeriö painottaa taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta ja moninaisuutta. Tavoitteena on turvata kaikille mahdollisuudet osallistua yhdenvertaisesti kulttuuriin ja tuoda tasa-arvoisesti esiin luovuuttaan.

Orimattilan kulttuuri- ja hyvinvointiohjelma vuosille 2023–2028 on tunnistanut tarpeen asukkaiden oman taide- tai kulttuuritoiminnan joustavammalle käytölle. Asukkaat kaipaavat kohtaamispaikkoja, näihin tarpeisiin museo ja kirjasto voivat vastata. Uudet tilat museolle ja kirjastolle mahdollistavat tulevaisuudessa uudenlaisia palveluita, esimerkiksi lasten ja

nuorten kulttuuripolun. Lisäksi sekä kirjaston että museon henkilöstön sosiaalilat olisi mahdollista yhdistää.

Kirjasto ja museo tukevat toisiaan ja tarjoavat alustan monenlaisille tapahtumille, jotka ovat asukkaille saavutettavia. Niillä on kaupungin imagoa kohottava vaikutus, ja ne ovat merkittäviä kulttuuristen oikeuksien tarjoajia Orimattilan kaupungissa.

Kirjasto on lakiin perustuva sivistyksen, demokratian, tasa-arvon ja kulttuurisen osallisuuden peruspilari. Yleinen kirjasto on maksuton (aineistojen käyttö, lainaus, ohjaus), kaikille avoin iästä, varallisuudesta, koulutuksesta tai taustasta riippumatta sekä lähipalvelu, jonka järjestäminen on jokaisen kunnan lakisääteinen tehtävä. Tämä tekee kirjastosta yhden tasa-arvoisimmista julkisista palveluista. Kirjaston tehtävä on tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin, ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa, edistää lukemista ja kirjallisuutta, tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon, tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan sekä edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Tehtävän hoitamiseksi yleisellä kirjastolla tulee olla tarkoituksenmukaiset tilat, ajantasainen välineistö sekä riittävä ja osaava henkilöstö. Tarkoituksenmukaisilla tiloilla tarkoitetaan tiloja oppimiseen (hiljainen tila, ryhmätyötila), harrastamiseen (harrastetila/-tiloja, lainattavia välineitä sekä välineiden käytön opastusta), työskentelyyn (hiljainen tila/tiloja) sekä tilat kansalaistoimintaan, kuten vuokrattava tila ja tapahtumatilat, jotta kirjastossa voidaan edistää aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa, sananvapautta ja yhteisöllisyyttä. Kirjasto on lakiin perustuva sivistyksen, demokratian, tasa-arvon ja kulttuurisen osallisuuden peruspilari.

Nykyiset kirjaston tilat ovat 925,5 m². Ne pitävät sisällään asiakastilat (kirjastosali, lukusali, muut asiakastilat), kirjavarasto, henkilökunnan työ- ja sosiaalilat. Lehtilukusalin ja kirjavaraston nykyiset tilat ovat riittäviä. Nykyiset asiakastilat eivät mahdollista kirjastolan 6 § lakisääteisten tehtävien toteuttamista.

Uusien kirjastotilojen tulisi olla noin 2000 m². Jotka muodostuisivat seuraavasti: kirjastosali (sisältäen suuremman lasten osaston, enemmän tilaa nuorille) sekä kauttaaltaan matalammat, esteettömät hyllyt, ryhmätyötila/vuokrattava tila n. 50 m², hiljaiset työskentely/opiskelutilat n. 50 m², harrastetila n. 50 m² sekä yhteiskäyttöisen tapahtumatilat (150–200 m²). Tulevaisuudessa henkilökunnan tilat voitaisiin yhdistää museon ja kirjaston osalta. Osa tiloista voisi olla yhteiskäyttötiloja, kuten sosiaalilat ja tapahtumatilat. Avokonttoreiden lisäksi tarvitaan myös hiljaisia työtiloja. Kirjastoauton tallin sijainti pääkirjaston yhteydessä toisi ajankäytöllisiä, kustannuksellisia ja työergonomisia hyötyjä.

Tulevaisuuden näkökulmana vuoteen 2035 mennessä on nostettu skenaario, jossa kirjastoista muodostuu älykkäitä, automatisoituja tiedonkeskuksia, saavutettavia ja jatkuvassa käytössä olevia palvelupisteitä, kokemuksellisia ja luovia oppimisympäristöjä sekä kestävä kehityksen ja yhteisöllisyyden tukipilareita. Kirjastot kehittyvät teknologian,

oppimisen ja yhteisöpalveluiden solmupisteiksi — samalla säilyttäen perustavanlaatuisen tehtävänsä tiedon ja sivistyksen tarjoajana.

Kotiseutuarkiston nykyiset tilat ovat olosuhteiltaan täysin tarkoitukseen sopimattomat ja liian pienet (kulttuuritalon 3. kerroksessa vintillä, suoraan vesikaton alla sijainti on riski, lämpötila vaihtelee 0 - +30 asteen välillä, ilmankosteus heittelee kymmenillä prosenteilla). Kotiseutuarkiston tilatarve on n. 40 m². Säilytysolosuhteiden tulee olla tasaiset.

Huomioitavat asiat tulevissa päätöksissä:

Tönnön ja Jokivarren koulujen tulevaisuus - mistä luovutaan, millä aikataululla ja missä järjestyksessä. Oppilasmäärien näkymässä Myllylän koulu ja Orimattilan Yhteiskoulu ja lukio riittävät koulurakennuksiksi tilakapasiteetin suhteen viimeistään vuonna 2035. Tämä kokonaisuus on ratkaistava periaatetasolla seuraavien vuosien aikana.

Keskustan alueella Lintulan päiväkodissa on sisäilmaongelmia. Lintulan, Myllylän, Koivikon ja Peltolan tilat eivät palvele nykyaikaista varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa, eivätkä sovellu toimintaan parhaalla mahdollisella tavalla.

Länsi-Orimattilan päiväkotitoiminta toimii vuokratiloissa ja vuokra-aika on päättymässä kesällä 2031.

Kulttuuritalossa (kirjasto ja taidemuseo sekä Wellamon opetustilat) on laajan peruskorjauksen tarve. Tilat eivät sovellu toimintaan. Kirjaston ja taidemuseon toimitilojen on sijaittava keskustassa hyvien liikenneyhteyksien äärellä. Samalla tulee huomioida Wellamo-opiston opetustilojen tarpeet.

Nuorisopalveluissa on tilatarpeita. Asukas- ja oppilaskyselyssä nuorille vapaa-ajankäyttöön tarkoitettut tilat nousivat vahvasti esille ja niitä pidettiin laajasti tärkeänä investointikohteena.

Kouluverkon kaventuessa tulee huomioida tarvittavien liikuntatilojen ilta- ja viikonloppukäytön tarve.

Näkemykset tuleviksi investoinneiksi vuosille 2027–34

Rakennetaan uusi kirjasto/ taidemuseo rakennus, joka on muunneltava ja jossa on huomioitu monikäyttöisyys sekä kirjasto- ja museolain edellyttämät toimitilat. Toimitilan tulee sijaita keskustan alueella.

Rakennetaan uusi keskikokoinen päiväkotitoiminta, johon mahtuu noin 120–150 lasta. Päiväkodin tulee sijaita keskustan alueelle. Parhaiten päiväkotitoiminta soveltuisi lähelle alakoulua turvaten jatkumon päiväkodista kouluun.

Peruskorjataan Erkko-lukion 2-3 kerrokset ja kehitetään yläkoulu-lukion kampus yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

Ratkaistaan aikataulu, jolloin luovutaan Jokivarren ja Tönnön kouluista koulukäytössä ja huomioidaan investointitarve toiminta-alueittaisen opetuksen ja mahdollisesti liikuntatilojen

suhteen. Etsitään samalla ratkaisu Wellamo-opiston toimitilakysymykseen, nykyisen Kulttuuritalon poistuessa käytöstä.

Myös nuorisotilan tarve tulee huomioida tulevissa suunnitelmissa.

Päätösesitys: Sivistysvaliokunta esittää kaupunginhallitukselle, että tulevien vuosien investoinneissa varaudutaan vuosina 2027-2034

1. kirjasto/ kulttuuritalon rakentamiseen keskustan alueelle
2. päiväkodin (noin 120-150 lapselle) rakentamiseen keskustan alueelle
3. Erkkö-lukion 2.-3. kerrosten peruskorjaukseen
4. Myllylän ja Peltolan päiväkotien peruskorjauksiin sekä
5. huomioimaan nuorisotilatarve suunnitelmien yhteydessä.